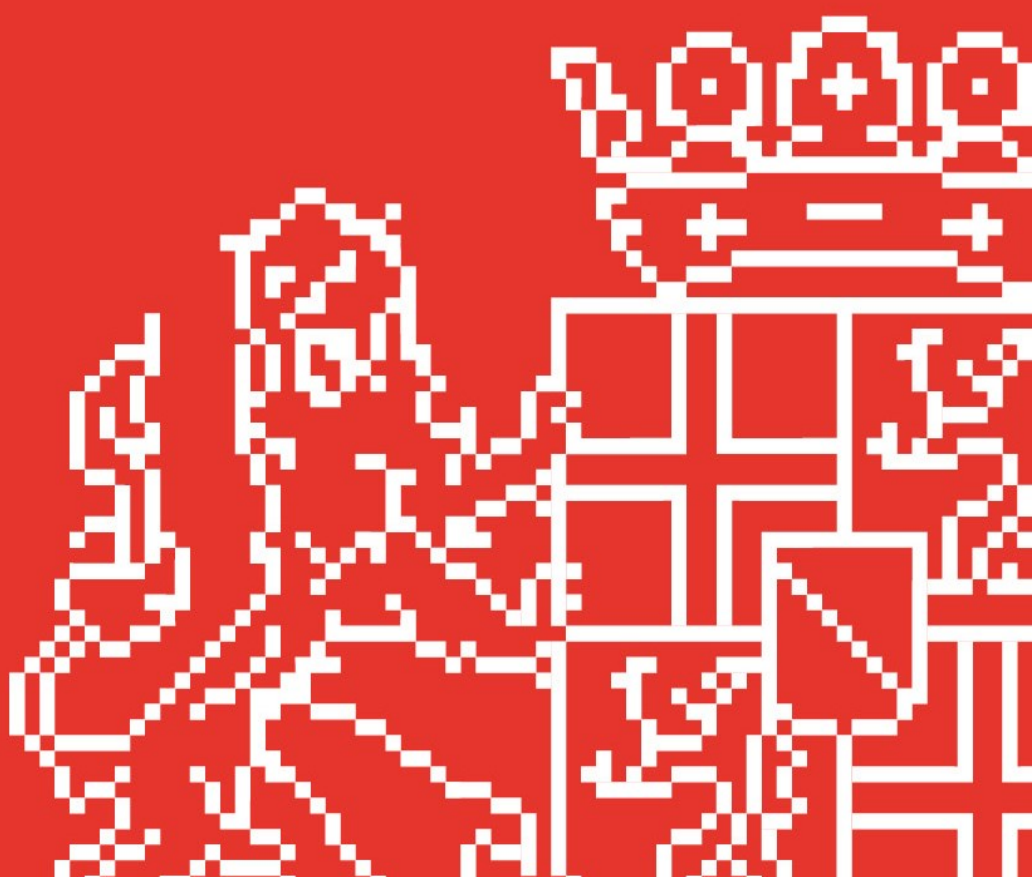

STARTNOTITIE

STARTNOTITIE LANDBOUWVISIE – bouwsteen voor de Omgevingsvisie

Vaststelling GS 18 april 2017
Status concept 20170412
Referentienummer 81AB6876

Startnotitie Landbouwvisie – bouwsteen voor de Omgevingsvisie

Inhoud

1. Aanleiding en doel	3
1.1 Inleiding	3
1.2 Aanleiding	3
1.3 Doel	3
1.4 Afbakening	4
2. Thema's in de Landbouwvisie	5
Leidende principes	5
Vitale landbouw	5
Gezondheid	6
Milieu	6
Raakvlak natuur en landbouw	7
Ruimtegebruik in balans	8
Energietransitie	8
3. Proces en planning	9
3.1 Proces	9
3.2 Planning	10

1. Aanleiding en doel

1.1 Inleiding

De landbouw is de grootste beheerder van het landelijk gebied in de provincie Utrecht: 60% daarvan is landbouwgebied. Dit maakt dat de impact van de landbouw in de provincie groot is. De landbouw heeft grote invloed op het landschap, de natuurkwaliteit, water-, bodem- en luchtkwaliteit en de leefbaarheid van het landelijk gebied. Een gezonde landbouw draagt bij aan een vitaal platteland. En een vitaal platteland is een factor van belang voor Utrecht als TOP-regio. Dit grote belang rechtvaardigt een visie op die landbouw.

In de visie zullen we een streefbeeld voor de landbouw schetsen, een beeld geven van 'het speelveld' van de Utrechtse landbouw(er) binnen de provincie en het bredere belang van de landbouw voor de omgeving helder maken. Ook zullen we de inzet van de provincie benoemen.

In deze startnotitie schetsen we achtereenvolgens de aanleiding, het doel en benoemen we kort de instrumenten die we als provincie voor landbouw hebben (hoofdstuk 1), geven we een beeld van de thema's die naar verwachting in de Landbouwvisie aan bod zullen komen (hoofdstuk 2) en bespreken we de planning en het proces om te komen tot een landbouwvisie (hoofdstuk 3).

1.2 Aanleiding

De huidige Landbouwvisie provincie Utrecht dateert van 2011. Hierin zijn ambities voor 2025 benoemd, maar diverse trends en ontwikkelingen zowel binnen de landbouw, als op maatschappelijk en economisch vlak, vragen om een nieuwe visie. Dan gaat het bijvoorbeeld om de voortgaande beweging naar schaalvergroting, de maatschappelijke focus op gezondheid en gezond voedsel, de energietransitie of de wens tot behoud en ontwikkeling van een groene leefomgeving en van biodiversiteit. Voor dit laatste thema hebben wij als provincie met de Wet Natuurbescherming sinds 1 januari 2017 ook een grotere verantwoordelijkheid gekregen. De genoemde ontwikkelingen worden in hoofdstuk 2, bij de te behandelen thema's, kort nader geduïd.

1.3 Doel

Met deze Startnotitie informeren wij PS over de aanleiding en ambities van een nieuwe landbouwvisie, het proces van totstandkoming hiervan en de relatie tot de later op te stellen Omgevingsvisie. Wij streven naar een in samenhang en participatief opgestelde Landbouwvisie, die een transitie naar een duurzame landbouw behelst. Met duurzame landbouw wordt bedoeld een landbouw die zowel in ecologisch, economisch als sociaal opzicht toekomstbestendig is.

Het doel is te komen tot een Landbouwvisie die:

- de ambitie van de provincie schetst voor een transitie naar een duurzame landbouw;
- is opgesteld in nauwe betrokkenheid met PS en externe betrokkenen;
- vooral ingaat op die onderwerpen die om een nieuwe beleidsdoorwerking vragen en/of een andere rol van de provincie vragen;
- zicht geeft op de in te zetten uitvoeringsinstrumenten en de partners voor samenwerking;
- een bouwsteen vormt voor de Omgevingsvisie.

1.4 Afbakening

Omgevingswet

Op basis van de Omgevingswet stelt de provincie één omgevingsvisie en één omgevingsverordening op. De omgevingsvisie komt in de plaats van een aantal wettelijke verplichte strategische plannen, te weten de PRS, Mobiliteitsplan, Bodem-, Water en Milieuplan en de Natuurvisie. De omgevingsvisie is een integrale visie voor de gehele fysieke leefomgeving voor de lange termijn. De Landbouwvisie vormt een bouwsteen voor de Omgevingsvisie. Dit betekent dat eventuele beleidsaanpassingen in de landbouwvisie worden vastgelegd en vervolgens worden overgenomen in de omgevingsvisie. De mogelijke doorwerking van beleid in regels vindt plaats in de omgevingsverordening.

Bouwsteen voor de Omgevingsvisie betekent ook dat de Landbouwvisie digitaal en objectgericht wordt geschreven en vastgesteld. Dit zal goed worden afgestemd met het traject van de omgevingsvisie en –verordening. Ook zal de Landbouwvisie participatief worden opgesteld. In hoofdstuk 3 Planning en proces zal hier dieper op worden ingegaan.

Rollen en instrumentarium

Wij zullen de Landbouwvisie toespitsen op de onderwerpen waar wij als provincie invloed op hebben, waarvoor wij het verschil kunnen maken (bijvoorbeeld via ruimte voor ontwikkelingen). De onderwerpen die vanuit het Rijk of Europa geregeld worden zullen wij in de Landbouwvisie waar relevant, kort benoemen. Denk daarbij aan inkomensbeleid of fiscaal beleid.

Hieronder geven we een kort overzicht van de ‘knoppen waar we aan kunnen draaien’ en die we uit zullen werken in de Landbouwvisie.

- Ruimtelijke ontwikkeling: PRS / PRV. Deze zullen t.z.t. opgaan in de omgevingsvisie resp. omgevingsverordening. De Landbouwvisie zal hier input voor geven;
- Wet natuurbescherming;
- Vergunningverlening en handhaving;
- POP3: binnen de Europese kaders kunnen we nadere voorwaarden stellen waar de financiële middelen in onze provincie aan besteed kunnen worden;
- Uitvoering van projecten binnen de Agenda Vitaal Platteland (AVP) door de AVP-Gebiedscommissies;
- Agrarisch water- en natuurbeheer;
- Lobby: via het IPO-circuit en zo nodig als provincie Utrecht afzonderlijk kunnen we invloed uitoefenen op Rijks- en Europees beleid (bijv. Interimwet Veedichte gebieden of het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) na 2020).

De Landbouwvisie zal het toekomstbeeld schetsen en mogelijkheden benoemen voor realisatie daarvan via het in te zetten instrumentarium, maar het zal geen concrete uitvoeringsagenda bevatten. Het vormt de beleidsmatige basis voor de uitvoering.

2. Thema's in de Landbouwvisie

In dit hoofdstuk schetsen we de thema's die naar verwachting aan bod zullen komen in de nieuwe Landbouwvisie. Per thema schetsen we kort wat de kern is, welke ontwikkelingen relevant zijn voor dit thema en geven we een opsomming van de aspecten die bij het betreffende thema horen. De thema's zijn zodanig verwoord dat we hiermee het gesprek met betrokkenen kunnen starten. Bij de ontwikkelingen noemen we ook de huidige kaders en geven richting aan onze inzet of ambitie. De opsommingen onder aspecten zijn een eerste groslijst van onderwerpen die raakvlakken hebben met het thema. Gedurende het proces zal blijken in hoeverre deze uitgewerkt worden in de landbouwvisie. Ook de thema's onderling hebben relaties met elkaar, zo is bijvoorbeeld biologische landbouw een aspect bij vitale landbouw maar ook bij het thema milieu.

We zullen in de uiteindelijke landbouwvisie de thema's vooraf laten gaan door een analyse van de landbouw in Utrecht, inclusief het aandeel in de werkgelegenheid, de economische betekenis, het percentage grondgebruik, de verkavelingsstructuur, de trends in bedrijfsopvolging en de grondmobiliteit. We zullen daarvoor gebruik maken van bestaande studies en rapportages.

Wij streven ernaar om de thema's in de Landbouwvisie, voor zover mogelijk, regio specifiek uit te werken.

Leidende principes

De thema's in de Landbouwvisie werken we aan de hand van vier leidende principes uit. Deze leidende principes vormen de bril van waaruit we de thema's benaderen. Deze principes geven richting en houvast in wat we belangrijk vinden.

1. Naar een landelijk gebied met kwaliteit waarin de landbouw zich ontwikkelt in balans met andere functies;
2. Naar andere verdienmodellen;
3. Agrarische bedrijfsvoering naar draagkracht van het ecosysteem (water, bodem, lucht);
4. Naar een ontspannen landbouw met een eenvoudiger set regels.

Vitale landbouw

Onder vitale landbouw verstaan we een sector die in staat is om duurzaam voort te bestaan. De agrarische ondernemers maken daarin keuzes. De ene ondernemer kiest voor groei, andere ondernemers maken de keuze om te verdiepen (naar biologisch, naar natuurinclusief) en dan zijn er de ondernemers die kiezen voor een neventak (zorg, recreatie, vergaderen etc.).

Ontwikkelingen

De technologische ontwikkeling en de liberalisatie van de markt voor landbouwproducten heeft tot gevolg dat de schaal van landbouwbedrijven toeneemt. De niet-grondgebonden veehouderij staat onder druk, de grondgebonden bedrijven hebben moeite voldoende grond te verwerven. De schaalvergroting zorgt ervoor, dat bedrijven stoppen, niet alleen de kleine. Door de schaalvergroting, die vaak gepaard gaat met aankoop van losse percelen, zullen regelmatig kavelruilen nodig blijven om een optimale verkavelingssituatie te verkrijgen en behouden. Het uitgangspunt bij schaalvergroting (vanwege de effecten van grootschalige veehouderij op het landschap, het milieu, dierwelzijn en volksgezondheid) is conform de Herijkte PRS dat een bouwvlakomvang van 1,5 ha voldoende is voor het exploiteren van een doelmatig en duurzaam niet-grondgebonden veebedrijf. De uitbreidingsmogelijkheden, onder voorwaarden, tot een bouwvlakomvang van 2,5 ha bieden grondgebonden melkvee voldoende mogelijkheden.

De agrariërs zien in Utrecht nog steeds kansen om extra inkomsten te genereren door het leveren van diensten en producten op het vlak van recreatie, zorg, agrarisch natuurbeheer, duurzame energie en stadslandbouw. In Utrecht lopen we daarin voorop, er zijn in Utrecht gemiddeld meer landbouwbedrijven met een inkomen uit nevenactiviteiten dan in de rest van Nederland.

Aspecten: schaalvergroting, extensivering, grondmobiliteit, grondgebondenheid, grootte bouwkavels, verdienmodellen, stadslandbouw, korte ketens, biologische landbouw, neventakken, relatie stad/platteland.

Gezondheid

De Q-koortsepandemie (2007-2010) heeft de relatie tussen veehouderij en volksgezondheid actueel gemaakt. De kennis over deze relatie is verbeterd, maar er zijn nog steeds veel onderzoeksvragen.

Ontwikkelingen

In juli 2016 is het RIVM Rapport Veehouderij en Gezondheid Omwonenden uitgekomen. Eén van de uitkomsten is dat, waar het gaat om longfunctie en longontsteking, er een 10% verhoogde ziektelast is in gebieden met een grote concentratie aan intensieve veehouderij bedrijven. Onlangs uitgevoerd vervolgonderzoek in Noord-Brabant door onder meer Universiteit Utrecht en UMC Utrecht bekrachtigt deze uitkomst. Er is echter nog te veel onduidelijk over de precieze relaties tussen aantallen en type dieren, de afstand tot de omwonenden en de bedrijfskenmerken om wetenschappelijk onderbouwde normen en afstanden te bepalen voor een beoordelingskader.

Het Rijk wil met het oog op gezondheid van omwonenden een Interimwet Veedichte gebieden opstellen. De provincies vragen zich af of een aparte interimwet wel nodig is of dat er ook gestuurd kan worden via bestaande RO instrumenten en eisen in de milieuvergunning. Om het gezondheidsaspect mee te kunnen wegen in de milieuvergunning moet hiervoor beleid zijn opgenomen in de Omgevingsvisie en daarbij behorende instructieregels in de verordening. Wij gaan inhoud geven aan dit voorzorgsbeginsel. Bij besluiten, waarbij gezondheid relevant is, werken we uit hoe we met deze gezondheidsbelangen omgaan.

Behalve de relatie tussen gezondheid en dierziekten speelt ook de relatie gezondheid en voedsel. In de huidige Landbouwvisie komt voedsel aan bod in relatie tot korte ketens (verdienmodellen). Dit is vanuit het perspectief van agrarisch ondernemerschap. De maatschappelijke focus ligt inmiddels op gezondheid en voedsel. Dat vraagt ook een breder perspectief voor de landbouwvisie. De Gemeentelijke GezondheidsDienst (GGD) heeft hier suggesties voor gedaan.

Aspecten: fijnstof, luchtkwaliteit, geur, voedsel, zonering, uitwerking van het voorzorgsbeginsel voor gezondheid.

Milieu

Wij willen toe naar een landbouw die past bij de draagkracht van het natuurlijk ecosysteem. Daarvoor is nog een weg te gaan. De landbouw is van grote invloed op de kwaliteit van bodem, water, natuur en leefomgeving in onze provincie. Analyses van beleid, actueel de landelijke evaluatie van het huidig mestbeleid, laten zien dat doelen op milieuthema's nog niet allemaal gehaald zijn.

Ontwikkelingen

Een voorbeeld is het niet bereiken van de doelstellingen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Brononderzoek zal scherper moeten maken welke bijdrage de landbouw kan leveren ter verbetering van de biologische waterkwaliteit.

Wat de luchtkwaliteit betreft blijkt landbouw nog steeds één van de grotere bronnen voor de fijnstof concentratie in de lucht te zijn (bron: presentatie RIVM tijdens de BOB avond luchtkwaliteit; 3 april 2017).

Streefbeeld is agrarische bedrijfsvoering naar draagkracht van het ecosysteem. De realiteit is dat het type landbouw niet altijd past bij het aanwezige bodem- en watersysteem.

De huidige manier van landbouw bedrijven op veengrond draagt in belangrijke mate bij aan onomkeerbare bodemdaling en hoge CO2 uitstoot. Het beleid voor bodemdaling gaat zich steeds meer richten op het verminderen daarvan. Provincie en waterschappen onderzoeken al enige tijd de mogelijkheden om dit te realiseren. Zo heeft het Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden (HDSR) eind 2016 een position paper bodemdaling veenweide gepresenteerd.

Aspecten: bodemdaling; waterkwaliteit, Programma Aanpak Stikstof (PAS), gesloten kringlopen (voer, mest), biologische landbouw (uitwerking van motie 108 PS20161212, transitie naar biologische veehouderij. Deze motie is ingetrokken onder de toezegging dat biologische landbouw een plaats krijgt in de landbouwvisie), Deltaprogramma Zoetwater.

Actuele beleidsontwikkelingen

Bodemdaling vindt met name plaats in het agrarisch gebied in het westen van de provincie. Beleid om bodemdaling te verminderen, dat nu ook in ontwikkeling is, zal daar dus zeker raken aan het landbouwbeleid.

Raakvlak natuur en landbouw

De landbouw is als belangrijke beheerder in het landelijk gebied van grote invloed op de biodiversiteit. In het agrarisch gebied is nog steeds sprake van achteruitgang van de biodiversiteit. De landbouw kan dit effect zelf deels ombuigen door minder het milieu te belasten, aangepast beheer en/of het leveren van diensten. De provincie stimuleert maatregelen in het agrarisch gebied die er voor zorgen dat bedreigde plant- en diersoorten voor de regio behouden blijven.

Ontwikkelingen

Met de nieuwe Wet natuurbescherming (Wnb) is de provincie vanaf 1 januari 2017 verantwoordelijk voor behoud en versterking van de biodiversiteit. Normaal agrarisch gebruik (Beheer en onderhoud) van terreinen dient in overeenstemming te zijn met de Wnb. Dit betekent dat voor verschillende agrarische activiteiten ontheffingen nodig zijn. Vanuit hun eigen specifieke activiteiten geven sectoren als waterschappen, gemeenten, bosbeheerders en recreatieschappen hier invulling aan door een gedragscode op te stellen. Indien gewerkt wordt in overeenstemming met een door de Minister goedgekeurde gedragscode is een ontheffing voor de in de gedragscode genoemde activiteiten niet meer nodig. Ook de landbouwsector zal werk moeten maken van het in overeenstemming brengen van het normaal agrarisch gebruik (beheer en onderhoud) van het landbouwbedrijf met de nieuwe wetgeving. Het landbouwbedrijf strekt zich in dit verband uit van bedrijfsbebouwing, landbouwpercelen tot bijvoorbeeld tussenliggende watergangen. (van de landbouwpercelen met tussenliggende watergangen en de nieuwe wetgeving). De gedragscode biedt de sector daarbij een middel om de administratieve lasten van individuele aanvragen te beperken.

Schaalvergroting is van invloed op de kwaliteit van het landschap en van de leefgebieden van soorten.

Aspecten: natuurinclusieve landbouw, biologische landbouw, alternatieve teelten, boer als natuurbeheerder, EU-catalogus groenblauwe diensten.

Actuele beleidsontwikkelingen

Vanuit zowel het beleidsveld natuur (in het kader van het Supplement Realisatiestrategie als nadere uitwerking van natuurvisie) als het beleidsveld landbouw is het voornemen om nader onderzoek te laten doen naar de mogelijkheden van natuurinclusieve landbouw. Het gaat daarbij om een goede definiëring van het concept – toegespitst op de Utrechtse situatie – en vervolgens over mogelijke toepassing ervan in Utrecht. Daarbij willen we weten waar er kansen liggen en op welke schaal, wat dit betekent voor de agrarische bedrijfsvoering en wat onze rol als provincie zou kunnen zijn. Het is de bedoeling dat het mes aan twee kanten snijdt: enerzijds het ontwikkelen van een economisch rendabele manier van werken voor agrarische bedrijven en anderzijds het versterken van de biodiversiteit in en om het agrarisch gebied. Gebieden in agrarisch gebied die vanuit biodiversiteitsperspectief de meeste potentie hebben – de zogenoemde natuurparels in het agrarisch cultuurlandschap – zullen hierbij extra aandacht krijgen.

Ruimtegebruik in balans

De landbouw is een belangrijke speler in het landelijk gebied, waar steeds meer functies een plek hebben en krijgen.

Ontwikkelingen

Denk bij ruimte vragende functies aan recreatie of energie (zonnevelden). De problematiek van Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB) vraagt wellicht om ontwikkeling van nieuwe instrumenten: de maatschappelijke kijk op vestiging van andere bedrijvigheid, illegale activiteiten in lege opstallen, volksgezondheideffecten en de onrust op dat gebied vraagt om een vertaling in ruimtelijk beleid. Uit recent onderzoek naar de VAB-opgave in de provincie Utrecht blijkt dat er tot 2030 nog circa 1,3 miljoen m² bebouwing vrijkomt. Verwacht wordt dat er 1/3 hergebruikt kan worden in de landbouw, 1/3 een andere functie krijgt (woon- of bedrijvigheid) en 1/3 zal worden gesloopt. Daarnaast moeten volgens rijksregels alle asbestdaken in 2024 gesaneerd zijn. De AVP-gebiedscommissies hebben de opdracht gekregen om de provincie te adviseren over de VAB problematiek

Aspecten: VAB's, verschillende functies naast elkaar, zonnevelden, ruimtelijke kwaliteit, veiligheid, leefbaarheid. We geven binnen dit thema ook uitwerking aan motie 100 Mogelijkheden van de Menukaart – gluren bij de burens (PS20161212). Kern van de motie is de vraag of het Gelderse instrument 'Menukaart' voor ruimtelijke vraagstukken ook voor Utrecht bruikbaar.

Energietransitie

Het doel van de provincie is om in 2040 klimaatneutraal te zijn. Dat betekent dat we binnen onze provincie net zoveel duurzame energie produceren als dat we verbruiken. Wij streven naar een productie van 10% duurzame energie in 2020, ook de agrarische sector kan hieraan bijdragen.

Ontwikkelingen:

Wij willen de energietransitie versnellen met de focus op het realiseren van o.a. de toepassing windenergie, ontwikkelruimte voor o.a. zonnevelden en de financiering van energieprojecten. De financiële haalbaarheid van nieuwe vormen van energie vraagt om opstellingen met grote oppervlakten om deze rendabel te maken. Dit zal vaak ten koste gaan van landbouwgrond.

Aspecten: mestvergisting, zonnevelden, steeds grotere windturbines, samenwerkende (agrarische) ondernemers, energieopslag, zonnepanelen op daken.

3 Proces en planning

3.1 Proces

GS vinden het belangrijk om samen met externe betrokken partijen actief te werken aan de invulling van de landbouwvisie. We willen door deze participatie van externe betrokkenen het speelveld nog beter leren kennen, deskundigheid en ervaring beter benutten en draagvlak verkrijgen voor een verdere transitie naar een duurzame landbouw. Wij hebben daarbij de volgende stappen voor ogen: een beginfase waarbij de nadruk ligt op ophalen, gevolgd door een fase waarin we de onderlinge dialoog tussen partijen initiëren (uitdagen en verdiepen). In de laatste fase vragen we om mee te denken bij het schrijven van de landbouwvisie. Afhankelijk van het thema en de rol die we als provincie daarbij hebben zal de mate van participatie verschillen. Uiteindelijk maken we als provincie de afwegingen en keuzes. Gedurende het hele proces zullen we duidelijk zijn over die onderdelen waar geen bijstelling van beleid of regels zal plaatsvinden (bijvoorbeeld omdat dit net nog uitvoerig is afgewogen in de PRS/PRV of Natuurvisie) en/of waar geen rol voor de provincie ligt. Als wij ingebrachte punten geen plek kunnen geven in de landbouwvisie zullen we dit duidelijk gemotiveerd communiceren.

Toelichting eerste processtap

Na behandeling van de startnotitie in de commissie RGW zullen we met een breed veld van betrokken organisaties en deskundigen in gesprek gaan over de in hoofdstuk 2 genoemde thema's. Denk daarbij aan landbouworganisaties (LTO, agrarische collectieven), natuurorganisaties (NMU, HUL, LEU, IVN), UPG, AVP-gebiedscommissies, gemeenten, waterschappen, kennisinstellingen, deskundigen, ketenpartijen, consumenten, bedrijven etc. Op 1 en 6 juni zullen we twee bijeenkomsten organiseren, één in oost en één in west Utrecht waarvoor alle stakeholders zullen worden uitgenodigd. Ook PS-leden zijn hier welkom. Op deze manier willen we de maatschappelijke opgave scherper krijgen en meer inzicht krijgen in de verschillende wensen, knelpunten, belangen en oplossingsrichtingen voor de thema's. Met de externe partners zullen we ook ingaan op de taakverdeling tussen de provincie en de partners bij de aanpak van de geformuleerde opgaven en op de verhouding tussen de landbouwvisie en de omgevingsvisie.

Toelichting tweede processtap

Ten behoeve van een verdere uitwerking en verdieping van de thema's zullen we ook weer externe belanghebbende partijen en deskundigen betrekken. We denken hierbij aan bilaterale gesprekken en themabijeenkomsten die een minder grootschalig karakter krijgen dan de twee bijeenkomsten in de eerste processtap en waar we in dialoog en creatieve samenwerking toe willen werken naar gezamenlijke resultaten. Dit proces zal de komende maanden verder vorm krijgen. In deze fase betrekken we ook de inbreng van de Provinciale Commissie Leefomgeving.

De Provinciale Commissie Leefomgeving (PCL) en Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit zullen adviseren over de Landbouwvisie. Op 24 mei 2017 heeft de PCL hierover een eerste klankbordgesprek met gedeputeerde Maasdam-Hoevers.

Toelichting laatste processtap

Wij streven in de laatste fase naar het formeren van een externe klankbordgroep die mee kijkt naar concept teksten en voorstellen doet ter verbetering. In oktober 2017 willen we met de commissie RGW de hoofdlijnen van de Landbouwvisie bespreken.

Betrokkenheid PS in het kort

PS is tijdens de startbijeenkomst op 27 maart al geïnformeerd over de landbouwvisie. De Statenleden zullen worden uitgenodigd voor de bijeenkomsten 1 en 6 juni 2017. Op 23 oktober 2017 zal de commissie RGW discussie voeren over de hoofdlijnennotitie Landbouwvisie. In maart 2018 zal de Landbouwvisie ter besluitvorming worden voorgelegd aan PS.

Samenhang in het kort

Intern zullen we zo veel mogelijk aansluiten bij en gebruik maken van lopende trajecten (VAB's, beleid Bodemdaling, Uitwerking Supplement Realisatiestrategie Natuurvisie, Aanjaagprogramma Gezonde Leefomgeving, BOB Luchtkwaliteit). Het proces van de Landbouwvisie, bouwsteen voor de Omgevingsvisie, maakt een integraal onderdeel uit van het proces van de Omgevingsvisie.

3.2 Planning

15 mei 2017	Behandeling van Startnotitie Landbouwvisie in Commissie RGW
24 mei 2017	Klankbordgesprek gedeputeerde Maasdam met PCL
1 en 6 juni 2017	Twee gebiedsbijeenkomsten (oost resp. west Utrecht)
Juni – september 2017	Themabijeenkomsten en bilaterale gesprekken externen
Oktober 2017	Advies van PCL op hoofdlijnennotitie
23 oktober 2017	Bespreking hoofdlijnennotitie Landbouwvisie in Commissie RGW
November 2017	Reactie van betrokken organisaties en partijen op hoofdlijnennotitie Landbouwvisie
februari 2018	Concept Landbouwvisie ter bespreking in Commissie RGW
maart 2018	Landbouwvisie ter vaststelling in PS
2019	Vaststelling omgevingsvisie en – verordening (en inwerkingtreding nadat de Omgevingswet van kracht is)